

วิถีพอเพียง คนเคียงป่า ต้นน้ำแม่ลาว

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 24 พฤษภาคม 2549 09:49 น.

พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ลาว ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด เชียงราย เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่เรียกได้ว่ามีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ และ เทือกเขาอันสลับซับซ้อน เป็นแหล่งต้นน้ำ สายธารน้ำตก เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า พืชสมุนไพรและแหล่งกองกำลังสำคัญทางด้านอาหารธรรมชาติที่หลากหลาย

ท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่าง ยั่งยืน ตามวิถีของแต่ละกลุ่มชน ทำให้ชุมชน เหล่านี้มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความ เชื่อที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันกับป่า และการจัดการดูแล รักษาป่าต้นน้ำได้อย่างสมบูรณ์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนสืบทอดกันมานับตั้งแต่ บรรพบุรุษ

บุญประเสริฐ ทนชัย ที่ปรึกษาเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว บอกว่า พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ลาว ธรรมชาติได้แบ่งแยก เอาไว้อย่างชัดเจน ชาวบ้านแทบไม่ ต้องต่อสู้ดิ้นรนมากนัก เพียงแต่ไม่ไปทำลายก็สามารถมีกินมีใช้ได้อยู่ได้ในชุมชน เพราะมีอาหารธรรมชาติขึ้นอยู่เต็มทั่วทั้งผืนป่า เช่น หน่อไม้ หนอนไม้ไผ่ นอกนั้น ยังมีเห็ดเกิดขึ้นหลายชนิด ทั้งเห็ดโคน เห็ดผึ้งหรือเห็ดปลวก ฯลฯ ชาวบ้านได้ใช้ ประโยชน์จากป่าครบวงจรชีวิต เป็น "ป่าสวนครัว" ของทุกคน แม้ยามเจ็บไข้ได้ ป่วย ก็มีสมุนไพรช่วยรักษา โดยไม่ต้องพึ่งพาโลกภายนอก

"ที่นี่เรามีน้ำอันบริสุทธิ์สามารถดื่มกินได้ทันทีโดยไม่ต้องเป็นอันตรายต่อชีวิต มีสัตว์ป่า หลายชนิด ที่สามารถพบเห็นได้ในป่าต้นน้ำแม่เฒ"

ด้าน**อัยอินแหล่ง ไทยกรณ์** ประธานเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว บอก

ว่า วิถีของเราเริ่มจาก **“ข้าวดำ น้ำตัก”** ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมานาน มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แต่เมื่อติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นก็เริ่มนำสิ่งแปลกปลอมเข้ามาสู่ชุมชนที่ละน้อย เช่น ชื้อเครื่องมือเครื่องใช้ ขนมหขบเคี้ยว ของเล่นติดไม้ติดมือ กลับมาฝากลูกฝากหลานกันยกใหญ่ นานๆเข้าจึงเกิดความเคยชิน จนทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ต่อมาเมื่อปี 2527 ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างมากสำหรับชาวบ้านแม่โถคือการเข้ามาสัมปทานเหมืองแร่ของนายทุนทำให้มีการตัดต้นไม้ใหญ่ไปเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างถนนหนทางให้เดินทางเข้าออกได้สะดวกขึ้น มีการเอารถแบ็กโฮมาขุดเจาะแร่ จนทำให้สายน้ำแม่โถมีลักษณะขุ่นและมีสีแดง ไม่สามารถอุปโภคบริโภคได้

อีกทั้งผู้คนกว่า 200 คนที่มากับการเกิดขึ้นของเหมืองแร่ ต่างก็มีส่วนทำลายความงดงามของแม่ลาวกันอย่างเนมาันบ้างก็กินเหล้า ยามค่าคืนส่งเสียงดังไปทั่วทั้งผืนป่า ทำให้สัตว์ป่าอพยพหนีไปเป็นจำนวนมาก หน้าที่บางคนถึงกับตัดยาเสพติด บ้างก็ตัดต้นไม้มาสร้างบ้านเรือน แต่ละหลังมีขนาดใหญ่ๆกันทั้งนั้น

ป่าที่เคยเขียวสงบกลับวุ่นวายสับสนกันไปหมด ...พอเหมืองแร่หมดไปก็ทิ้งความเสื่อมโทรมเป็นมรดกให้ขบคิดแก้ไข

จากนั้น ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านจึงมาปรึกษาหารือกันในเรื่องการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยส่งผู้นำชุมชนไปอบรมดูงานในที่ต่างๆ แล้วกลับมาขยายแนวความคิดการรักษาป่าต้นน้ำออกไปสู่ลูกบ้าน รวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ลาว โดยมีหมู่บ้านแม่โถ หมู่บ้านห้วยคุณพระและหมู่บ้านขุนลาว เป็นหมู่บ้านที่ริเริ่มแนวคิดในเรื่องนี้ ต่อมาก็มีบ้านเมืองน้อย บ้านห้วยน้ำริน บ้านปางมะกาด บ้านห้วยทราย บ้านปางมะหะและ และหมู่บ้านอื่นๆที่ได้เข้ามาเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรตลอดลุ่มน้ำ

โส जानเก่า รองประธานเครือข่ายป่าต้นน้ำแม่ลาว เล่าว่า กิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ป่าและสายน้ำ มีอยู่หลายอย่างด้วยกัน เช่น การทำแนวกันไฟ การจัดทำระบบเหมืองฝาย การทำน้ำประปาภูเขา มีการบวชป่าสืบชะตาแม่น้ำ การเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นการทำพิธีสังเวยผีฟ้า เทวดาอารักษ์ ที่คอยสอดส่องดูแลเพื่อปกป้องรักษาผืนป่าที่เป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำ จนทำให้ป่าที่มีแนวโน้มนจะเสื่อมโทรม สมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง

ส่วนกิจกรรมที่ชาวบ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ การใช้พลังงานที่ไม่ไปทำลายระบบนิเวศ โดยการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์รับพลังงานจากแสงอาทิตย์ที่ใช้เป็นพลังงานในครัวเรือน

ขณะที่การประกอบอาชีพก็จะอิงอยู่กับระบบนิเวศในท้องถิ่น เป็นกิจกรรมเพื่อการยังชีพอยู่ร่วมกันกับป่าอย่างพอเพียง เป็นการปลูกเพื่ออยู่เพื่อกิน เพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือไม่ก็แจกจ่ายพี่น้อง โดยไม่หวังค้าขายมากนัก เช่น การปลูกข้าวไร่และพืชอื่นๆ โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง

...และนี่คือวิถีชีวิตหนึ่งที่อยู่อย่างพอเพียงที่แท้จริง